

Oponentský posudek na disertační práci

Karel Veverka: *Hudební život a významné hudební události u pražských křižovníků s červenou hvězdou v 18. století ve světle listinných pramenů*

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy, Praha 2017, 156 s.

Hudba u pražských křižovníků s červenou hvězdou je jednou z klíčových kapitol tradičního vyprávění o hudební kultuře pražských měst v 18. století, jak je v jeho snad nejúplnější a nejrozsáhlejší podobě předestřel ve své monografii Otakar Kamper. Tato význačnost je dána nejen četnými zprávami a reflexemi vysoce oceňujícími hudbu u křižovníků od Karlova mostu, ale také unikátně dochovanou a obsahem i rozsahem výjimečnou hudební sbírkou, stejně jako celou řadou dalších pramenů, mezi nimiž dominuje křižovnický hudební inventář, jehož zpracování Jiřím Fukačem zase stojí na počátku rozvinutého domácího bádání o historických hudebních inventářích. Zároveň se však jedná o téma značně problematičtější, a to nejen – jak už to u podobně prominentních témat bývá pravidlem – nánosy dřívějších oslavných líčení či rozsáhlostí relevantní pramenů základny, ale především dlouhodobou nepřístupností hudební sbírky a nízkým stupněm zpracování archivních pramenů.

Karel Veverka si byl významnosti tématu své disertační práce i nástrah spojených s jeho zpracováním velmi dobře vědom. Proto svůj výzkum orientoval na jediný, i když velice rozsáhlý archivní fond (Rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou) uložený v Národním archivu, jehož průzkum se zřetelem na hudebněhistorické aspekty nepochybně představuje úctyhodný pracovní výkon. Jako jakékoli jiné vymezení tématu lze i tento postup pokládat za zcela oprávněný, ovšem v kombinaci s dalším rozhodnutím – totiž věnovat se především a pouze dosud neznámým skutečnostem – měla tato orientace dle mého názoru neblahý vliv na výslednou podobu práce. Pisatel si totiž nedokázal zachovat dostatečný odstup od – jako vždy torzovitě a nahodile dochovaných – jednotlivých pramenů, což mu v řadě případů znemožnilo dostatečně prohloubit a vytěžit jeho sondy do „hudebního života a významných hudebních událostí“ v pražském sídle řádu. A zároveň mu, snad vinou kombinace omezujících kritérií, unikly některé informace a studie, které v takto vedené práci měly být reflektovány či zmíněny.

Je-li úvodní kapitola věnována stavu bádání a pramenům, pak by v přehledu významných studií zabývajících se hudbou u křižovníků neměly chybět zmínky o Koronthályho diplomové práci pojednávající Gayerovu sbírku či o Fukačově edici křižovnického inventáře. Dvanáctistránkovou kapitolu o řádové hudbě za velmistra Böhmba v disertaci Marka Pučálíka – jakkoli jí lze z hudebněvědného hlediska mnohé vytknout – lze myslím jen stěží bez dalšího charakterizovat jako „okrajové zmínky převzaté ze starší literatury“ (s. 7). Následuje důkladný popis archivního fondu, jenž je hlavním zdrojem práce, a charakteristika jednotlivých typů pramenů. Již zde se však projevují omezení vyplývající z příliš jednostranného zaměření pozornosti. Pátral-li Karel Veverka po deníku Jiřího Ignáce Pospíchala, jak vyplývá ze zmínky, že se tento pramen „nepodařilo v listinném fondu objevit“ (s. 11), pak to bylo na nesprávném místě: Pučálík uvádí v seznamu pramenů své disertace novodobý opis deníku v pražské řádové knihovně, kde se měl dříve nacházet i ztracený originál. Dále, pokud je v práci o hudbě u křižovníků kapitola o osobních denících, neměl by v ní být zmíněn deník křižovníka Jana Františka Ryvolvy, z nějž čerpal zmínky o hudbě Kamper, a to i když pro tuto práci nebyl k dispozici? A konečně, za nevhodné pokládám hojně užívání přívlastku listinný, a to i v názvu práce. Přestože obecně je možno vztahovat jej na veškeré písemné prameny, v odborné české terminologii přece jasně převažuje vnímání termínu listina jako označení pro specifický typ písemnosti podávající

svědectví o právním jednání. V tomto smyslu jsou prameny Veverkovy práce vším možným (jde o účty, rukopisy, příležitostné tisky atd.), jen ne listinami.

Ve třech rozsáhlých, podrobně strukturovaných a de facto samostatných kapitolách (většina z nich například obsahuje samostatná shrnutí a navíc ještě závěr) se Karel Veverka věnuje personálnímu obsazení pražského křižovnického kůru, zmínkám o hudbě v účetních záznamech a konečně významným hudebním událostem ve formě dvou případových studií zaměřených na mecenát hraběte Hartiga a gratulační kantátu *Quatuor anni partium* z roku 1724. Závěrečnou čtvrtou kapitolu pak tvoří pojednání o hudbě v křižovníky spravovaném farním kostele v Unhošti.

Kapitola o personálním obsazení kůru přináší mnoho nových informací a jmen. Líčení strukturované dle jednotlivých pramenů (převážně choralisty podpísaných gratulací) pokládám za poněkud nepřehledné, souhrnné přehledy jmen choralistů jsou vždy na konci podkapitoly věnované danému časovému úseku poněkud utopené. Za problematiku pokládám rozhodnutí nezahrnovat do přehledů křižovnických choralistů jména uváděná ve starší literatuře (pozn. 63 na str. 25). Je pochopitelné, že ne vždy lze jména s dostatečnou jistotou ověřit či identifikovat, avšak to by nemělo bránit ke zveřejnění úplné – i když nedokonalé (jiná ostatně s největší pravděpodobností nikdy nebude) – dokumentace, kterou přece autor musí mít k dispozici a která by byla pro jeho pokračovatele i pro další interpretace bezesporu cennějším materiálem než pouze nově nalezená jména.

Podobně je z hlediska posuzované práce dle mého názoru nedostatečně zužitkován cenný objev data narození křižovnického varhaníka Františka Josefa Dollhopfa. Velká pozornost je věnována chybným údajům v lexikách a další literatuře o skladatelově narození, úmrtí atd. (Přitom je třeba uvést na pravou míru autorovo přesvědčení o tom, že Dlabáč ve svém slovníku korigoval Riegerovy údaje /s. 50/ – vždyť přece autorem statě *Versuch eines Verzeichnisses der vorzüglichern Tonkünstler in oder aus Böhmen* otištěné v Riegerových statistikách je právě Dlabáč, jedná se o zárodek jeho lexikonu a korigoval tedy sám sebe!) Byť i jen stručný přehled Dollhopfova života, který – pokud vím – nikde k dispozici není a kdo jiný než autor předkládané práce by jej měl napsat, však v práci není ani načrtnut. Reflektován tak není například ani pozoruhodný zápis o Dollhopfově pohřbu v křižovnickém diáriu oceňující jeho varhanické umění, který zmiňuje ve své disertační práci (na s. 131) Pučálík.

Poznatky zjištěné rozsáhlým výzkumem účetního materiálu Veverka komparuje se známým údaji z pražské katedrály a jezuitského kostela sv. Mikuláše na Malé Straně. Na důkladnější interpretaci teprve čekají překvapivě malé částky, jaké byly pražských hudebníkům za službu na kostelních kůrech vypláceny. Co se týče rozsáhlých pasáží o nástrojovém obsazení křižovnického kůru, je otázkou, zda vůbec bylo možno na základě účtů konstatovat obsazení jiné než odpovídající dobovému standardu (s. 86). Další výzkum v tomto směru je myslím potřeba vést zejména v souvislosti s konkrétními uvedenými konkrétních skladeb, přičemž je třeba brát v úvahu dochované provozovací materiály. Naopak pokusy o jakákoli zobecnění pravděpodobně skončí závěry v podstatě banálními.

Byť i jen nedokonalý přehled „významných hudebních událostí na křižovnickém kůru v 18. století“, shromáždující a kriticky reflektující veškeré dosud známé poznatky, by byl nepochybně velice cenným materiálem. Vzhledem k rozsahu literatury i pramenů však nelze mít Karlu Veverkovi za zlé, že takto nazvanou kapitolu své práce pojal jako dvě případové studie. Ta

první, věnovaná mecenátu hraběte Jana Huberta Hartiga, přináší množství cenných informací. Identifikaci na křižovnickém kůru provedeného *Miserere* jako díla Benedetta Marcella z jeho sbírky *L'estro poetico-armonico* (s. 93–95) by bylo záhodno doplnit úvahou o tom, jak toto uvedení může souviset s uvedením dalších žalmových parafrází z téže sbírky v Praze v roce 1729, o kterém aktuálně psala Milada Jonášová („Intonazioni degli Ebrei“ from Benedetto Marcello's *Estro poetico-armonico* in Prague in 1729, in: *Hudební věda* 52 (2015), č. 1, s. 5–54). A opravdu se Karel Veverka na základě novinového inzerátu z roku 1756 domnívá, že hrabě Hartig nakupoval Gonelliho skladby v Praze a pak je nechal provozovat na křižovnickém kůru (s. 101)?

Komparace textu gratulační kantáty *Quatuor anni partium* z roku 1724 s Míčovou serenatou *Der glorreiche Nahmen Adami* je bohužel do značné míry znehodnocena tím, že autor pracuje pouze se starším novodobým vydáním jedné poloviny dotyčné Míčovy skladby (*Čtyři živlové*) a že nijak nereflektuje výsledky aktuálního bádání shrnutého ve studiích a knižních publikacích Jany Perutkové. Nestaví tato skutečnost zjištěné rozdíly v rozsahu a v obsazení obou skladeb do zcela jiného světla a nebylo by i v případě křižovnické produkce na místě mluvit spíše o serenatě než o kantátě? V případě sondy do hudebního života mimopražského kostela pod křižovnickou správou zase chybí zdůvodnění, proč právě unhošťský farní kostel – jedna z řady far, probošství i poutních míst spravovaných křižovníky – byla vybrána pro toto srovnání.

Disertační práce Karla Veverky je podložena pracným a rozsáhlým archivním výzkumem, jenž je sám o sobě cenným výkonem. Dle mého názoru se jej však v předložené práci nepodařilo zcela zhodnotit. Při vědomí výše nastíněné obtížnosti zpracování tématu však práci rád doporučuji k obhajobě. Pro publikaci by bylo třeba významně přepracovat text, který by měl směřovat více ke sledovanému tématu než k použitým pramenům a rozhodně by měl zahrnovat – pochopitelně kriticky zpracované – již dříve publikované poznatky.

30. 9. 2017

Václav Kapsa